

SLOVO ÚVODEM

Právě vychází první svazek teoreticky zaměřeného časopisu *Kontradikce*. Chceme v něm nabídnout prostor pro texty, které se kriticky vyrovnávají s našimi dějinami a naší současností a které tak činí s intelektuálním zápallem, ale zároveň dokážou – jak věříme – oslovit širší okruh čtenářů i z neakademického prostředí. Časopis přitom v žádném případě nechce rezignovat na vědeckou přesnost a věcnost, hodlá však současně reagovat na aktuální problémy společnosti a plodným způsobem rozvíjet emancipační kritické myšlení.

Kontradikce jsou časopis vydávaný v Praze. Tento časopis chce kriticky rozvíjet a obohacovat středoevropskou intelektuální tradici. Jde nám jednak o její aktuální tematizaci, jednak o souvislosti s mezinárodní debatou týkající se teoretických otázek emancipačních společenských změn. Chce analyzovat a formulovat teoretické nástroje pro porozumění minulosti i přítomnosti v její rozporuplné společenské dynamice a zachytit kontradiktorní charakter společenské reality. Proto jsme také zvolili název *Kontradikce*.

Domníváme se, že specifická historická zkušenost s režimem tzv. východního bloku a zároveň s nástupem tržního kapitalismu v letech devadesátých umožňuje regionu střední a východní Evropy vnímat současné společenské problémy originální optikou. Její zprostředkování mezinárodnímu publiku může být přínosné. Obecně lze říci, že jedním z našich záměrů je překlenují stále do jisté míry reprodukováné dichotomie mezi Západem a Východem. Nechceme tím přehlížet specifickou daného regionu, ale akcentovat také jeho vývoj v globálním historickém kontextu. Chceme tak překročit horizont daný „postkomunistickým“ diskurzem – pozitivně překročit tzv. „postkomunismus“. Jsme přesvědčeni, že problémy, jimž Východ i Západ čelí, jsou ve světě globalizovaného kapitalismu analogické.

Kontradikce budou vycházet v jednom svazku ročně jako dvojčíslo; jedno číslo v češtině a ve slovenštině a druhé číslo v angličtině. České a slovenské číslo si klade za cíl především kultivovat debatu ve specifickém jazykovém milieu a představovat významné mezinárodní trendy českým a slovenským čtenářům. Anglicky psané číslo pak umožňuje komunikovat a vést diskusi v rozsáhlejším jazykovém prostoru. Anglicky psané číslo tak bude zprostředkovávat místní a mezinárodní teoretické diskuse a anglofonní čtenáři budou mít možnost seznámit se s dosud nepřeloženými a v některých případech i relativně neznámými texty, které byly původně publikovány slovensky nebo česky. V budoucnu bychom také rádi publikovali překlady z dalších středoevropských a východoevropských jazyků do angličtiny.

Co se týče zamýšleného obsahu předkládaného časopisu, můžeme říci, že se chceme podrobněji věnovat zejména následujícím tématům: 1) přehlíženým či pozapomenutým trendům radikálně levicového myšlení daného regionu a zhodnocení jejich současné aktuálnosti; 2) podobným návazným či paralelně se rozvíjejícím trendům v jiných regionech z pohledu vzájemné recepce a komunikace s tradicemi střední a východní Evropy; 3) analýzám společností sovětského typu včetně jejich problematického vztahu k současnému emancipačnímu hnutí; 4) ideologickým předpokladům a společenské podmíněnosti situace tzv. „postkomunismu“.

Rozhodnutí vydávat takovýto časopis je samozřejmě podmíněno řadou faktorů, z nichž nejdůležitější jsou zřejmě dva následující. Oba mají své historické pozadí.

První důvod spočívá v tom, že v důsledku existence nedemokratických režimů ve střední a východní Evropě před rokem 1989 bylo celé spektrum emancipačního myšlení tohoto regionu a řada autorů, včetně autorů hlásících se k marxismu, často potlačováno, a tato myšlenková tradice se tak mohla rozvíjet povětšinou mimo oficiální diskurz nebo na jeho hranicích. Do veřejného prostoru tak zasáhla jen omezeně a mimo hranice střední a východní Evropy pronikla ještě méně.

Skutečnost, že režimy východního bloku se oficiálně hlásily k marxismu a dokázaly jej během své existence u většiny společnosti zcela zdiskreditovat, vedla k tomu, že myšlenkové tradice hlásící se k radikální levici byly upozaděny i po změně režimu po roce 1989 a zůstaly marginalizovány. Jedním z důvodů a vlastní *raison d'être* vydávání časopisu tak je zprostředkovávat a zpřítomňovat tuto polozapomenutou tradici jak v samotném regionu střední a východní Evropy, tak právě i ve vztahu k mezinárodnímu publiku, které mělo dosud vlastně jen minimální možnost se s touto tradicí seznámit na základě původních textů. Tím je rovněž dána i skutečnost, že řada článků a zejména rubrika Materiály je vydávána v angličtině, právě proto, aby tak byla k dispozici mezinárodnímu publiku.

Kontradikce však nejsou pouze historickým časopisem v tom smyslu, že by *jenom* zprostředkovávaly intelektuální tradici daného regionu. Domníváme se naopak, že tuto tradici je třeba dále rozvíjet tváří v tvář aktuálním problémům a rozporům neoliberalismu, resp. kapitalismu ve své aktuální podobě. Proto, a to je vlastně *druhým* hlavním důvodem vydávání časopisu, dáváme velký prostor emancipačním teoriím – jako byl například marxismus v jeho různých teoretických variantách. Tyto teorie jsou v zemích často označovaných jako „postkomunistické“ nedostatečně známé, ačkoli například na západních univerzitách nebo v Japonsku či Latinské Americe představují běžnou součást univerzitního kurikula. Rádi bychom tuto situaci pomohli změnit.

Cílem časopisu tak vlastně není nic jiného než vytvořit médium, kde by bylo možno navazovat jak na nejlepší tradice potlačovaného radikálně emancipačního myšlení ve střední a východní Evropě, tak na tradice emancipačního myšlení mimo tento region. Vtáhnout specifickou perspektivu emancipačního myšlení střední a východní Evropy do aktuálních debat radikálně kritického myšlení, rozvinout dialog mezi těmito tradicemi a vytvořit pro něj platformu. *Kontradikce* by chtěly být právě takovouto platformou.

V současné době je pro kritické myšlení příznačné, že existuje buď akademická forma psaní, nebo forma publicistická. První formuluje jasně, pečlivě vystavěné argumenty a rozsáhlé rozbory „dosavadního bádání“, druhý způsob nabízí krátké, sugestivní, úderné, ale většinou prchavé intervence. Akademické psaní se špatně slučuje s tvořivým stylem vyjadřování. V publicistice zato není čas budovat složitější argumentaci, rozvíjet ideje a dospět od momentálního komentáře k obecnějšímu poznatku.

Oba tyto žánry samozřejmě mají své klady, ale existuje ještě jeden významný žánr, který nespadá ani do jednoho: teoretický filosofický esej. Máme na mysli ten druh písemného vyjadřování, na kterém stojí větší část dějin moderního myšlení, od *Rozprav* Jeana-Jacquesa Rousseaua přes „Umělecké dílo ve věku své technické reprodukovatelnosti“ Waltera Benjamina po *Dialektiku konkrétního* Karla Kosíka. Kdysi byl tento způsob psaní ve střední Evropě intenzivně pěstován. Když se ale podíváme na současnou vydavatelskou produkci, zjišťujeme, že například esej psaný ve stylu Havlovy *Moci bezmocných* by dnes nejspíš v akademickém prostředí neuspěl.

Rádi bychom se pokusili tento stav změnit a vytvořit prostor pro teoreticky propracované eseje, které se budou vyznačovat jak značnou erudicí, tak se dokážou vyhnout nežádoucím omezením, která se pojí s akademickým stylem psaním. Tyto volněji psané texty budeme vydávat vedle tradičních odborných článků a dalších textů na pomezí žánrů, které by mohly oslovit jak veřejnost, tak akademickou obec. Náš intelektuální projekt chce souběžně posouvat (především akademické) vědění a mířit k informované kritice (především neakademické) společnosti.

*

České a slovenské číslo *Kontradikcí* pro rok 2017 otevírá Petr Andreas, který ve svém pojednání „Polistopadový konsensus a porozumění historii“ tvrdí, že emocionální a morální odpor vůči „komunismu“ zbavil mnoho lidí schopnosti porozumět komunistickému diskurzu, a tím pádem také schopnosti jej účinně analyzovat.

Adam Votruba nás přivádí od zkoumání postkomunistického a „komunistického“ diskurzu k alternativní koncepci společenské emancipace. V článku „Podstatou kapitalismu je úrok“ se věnuje dílu německo-argentinského ekonomy Silvia Gesella o dluhu a radikální monetární reformě, což jsou dnes palčivá témata, jež jsou českým a slovenským čtenářům víceméně neznámá.

Následuje český překlad eseje Györgye Lukáče „Co je ortodoxní marxismus?“. Text přeložil a k vydání původně připravil Lubomír Sochor v letech 1968–1970, překlad ale dosud nebyl publikován.

Dále ve vydání najdete rozhovor s Karlem Kosíkem z roku 1993, který vedli Raúl Fornet-Betancourt a Martin Traine, „Že jsou to občané, kdo zakládá svobodný svět“, původně vydaný v němčině.

Sekci knižních recenzí otevírá rozsáhlý recenzní esej Juraje Halase o úvodu do Marxova myšlení napsaném Michaelem Heinrichem. Dále se Martin Vrba zamýšlí nad nedávným vydáním *Manifestu za filosofii* Alaina Badioua, Martin Nový nad knihou *Critical Theory*

and the Critique of Political and Economy Wernera Bonefelda, Miloš Caňko nad *Texty v oběhu* (sbírkou překladů z radikální literární teorie, kterou sestavili Richard Müller a Josef Šebek) a Stanislav Holubec píše o *Textech z pozůstalosti* českého marxistického sociologa Miroslava Petruska.

Československé číslo *Kontradikcí* 2017 uzavírá příspěvek zabývající se pojmem ideologie a jeho konceptualizací v dílech významných marxistických autorů. Pojmové heslo připravili Petr Kužel, Šimon Svěrák, Roman Rakowski a Michael Hauser.

Do anglického čísla *Kontradikcí* 2017 čtenáře uvede blok článků na téma „Marxismus po marxismu“. Wolfgang Fritz Haug nastíní kontradikce a dosud nerealizovaný potenciál dějin marxismu. Nick Nesbitt se pak snaží marxismus oživit, zbavit jej problematických (dez)interpretací z minulosti. Nakonec se Daniel Keil soustředí na jednu z velkých současných škol, takzvaný „nový materialismus“, který mnozí považují za alternativní, nemarxistickou emancipační kritiku. Keil upozorňuje na problematické prvky nového materialismu a preferuje novou interpretaci marxismu, která by patřičně reagovala na kritiku nového materialismu.

Druhý tematický blok anglického čísla se věnuje „Hegeliánství po hegeliánství“ a přímo navazuje na blok předchozí. Djordje Popović a Eric-John Russell volají po návratu k jistému druhu hegelíánského marxismu, případně marxismem ovlivněného hegelíánství, které by se vyrovnalo s kritikou ze strany fenomenologů a poststrukturalistů. Popović se ujímá tématu heideggeriánské fenomenologie a Heideggerem inspirovaného marxismu a volá po návratu hegelíánského spekulativního myšlení jako prostředku pro překonání příliš zjednodušujících rozlišení mezi materialismem a idealismem. Russell se ve svém textu věnuje limitům marxistické interpretace Hegelovy *Fenomenologie ducha* vycházející z „dialektiky pána a raba“; doporučuje spíše vycházet z Lukácsovy interpretace tohoto spisu, postavené na pojmu zvěcnění.

Peter Steiner ve svém článku rovněž vychází z Lukácsovy koncepce zvěcnění; vidí v ní nástroj pro chápání nečekaných podobností mezi myšlením literárního teoretika Viktora Šklovského a politického teoretika Carla Schmitta. Tito autoři se jeví jako protikladní co do obsahu, stylu i politické orientace, oba nicméně dávali přednost jedinečnosti oproti běžné, známé – Lukácsovými slovy zvěcněné – realitě.

Do čísla jsme rovněž zařadili dva rozhovory; jeden s maďarským filosofem G. M. Tamásem, který vedl Lukáš Matoška, druhý s českým radikálně levicovým disidentem a bývalým členem IV. internacionály Petrem Uhlem, který připravil Petr Kužel.

V poslední části publikace se nachází překlad článku Karla Kosíka z roku 1958 „Třídy a reálná struktura společnosti“ – významného, do angličtiny dosud nepřeloženého příspěvku k teorii tříd a materialismu.

Na samém závěru publikujeme dvě recenze: recenzi Josepha Grima Feinberga sborníku *Radical Democracy and Collective Movements Today* Alexandrose Kioupkiolise a Giorgose Katsambekise a recenzi Marka Bergfelda románu Ilji Trojanowa *Macht und Widerstand*.